

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนตำบลชุมแสง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับส่วนร่วมต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน มาเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาและสนับสนุนผลการวิจัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ t – Test และ F – Test
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวสรุปจากการประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ(สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ มีใจความดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรเห็นความเสี่ยงของเศรษฐกิจสังคมไทยที่ พึ่งพิงปัจจัยภายนอกสูง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว จึงทรงเตือนให้สภานิติกรตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และทรงเน้นย้ำว่าการพัฒนาต้องเริ่มจากการ “พึ่งตนเอง” สร้างพื้นฐานให้พอมิ พอกินพอใช้ ด้วยวิธีการ ประหยัดและถูกต้องตามหลักวิชาการให้ได้ก่อน โดยต้องรู้จักประมาณตนและดำเนินการด้วยความ รอบรู้ รอบคอบระมัดระวัง และ “ทำตามลำดับขั้นตอน” สู่การ “ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ” เมื่อ พัฒนาตนเองและชุมชนให้เข้มแข็งแล้วจะได้ “พัฒนาเครือข่ายเชื่อมสู่สังคมภายนอกอย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน”ต่อไป

โดยที่องค์ประกอบของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทาน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติ นำสู่ความสมดุลอันส่งผลให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียน ตนเองและผู้อื่น

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลัก กฎหมาย หลักคุณธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ่วงถ่วง “รู้จุดอ่อน จุด แข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำสิ่งที่ดีและ เหมาะสมมาประยุกต์ใช้”

3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยงปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอเพียงนั้น จะต้องเสริมสร้างให้คนในชาติมีพื้นฐานจิตใจในการปฏิบัติตน

กาญจนา บุญยัง และคณะ ได้กล่าวสรุปแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจ พอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด โดยความพอเพียงจะต้อง ประกอบด้วย ๓ ลักษณะ คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน เงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ให้อยู่ในความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้ง ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผนวกกับคุณธรรม (จิตใจมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต และเพียร อดทน ปัญญา) เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับคือการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ ความรู้/เทคโนโลยี

นอกจากนี้ กาญจนา บุญยัง และคณะ ยังได้กล่าวสรุปแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้วิเคราะห์ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง โดยใช้วิธีการจำแนกวิเคราะห์ (Parsing) ซึ่งเป็นหลักวิธีทางตรรกศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจ สร้างความเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าว ได้ข้อสรุปว่า ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบอย่างสมบูรณ์ที่จะสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากรอบทาง เศรษฐศาสตร์ได้ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น ๕ ส่วน กล่าวคือ

1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมี พื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้น จากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบ เน้นการรอดพ้นจากวิกฤติในแต่ละช่วงเวลาเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาทั้งในมิติทาง ธรรมชาติ ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ ตลอดจนพิจารณาและวิเคราะห์สถานการณ์และความ เปลี่ยนแปลง รวมทั้งนโยบาย วิธีการพัฒนา และผลที่เกิดขึ้นอย่าง

เชื่อมโยงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี วัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม

3) ค่านิยม ความพอเพียงถือได้ว่าเป็นพื้นฐานไปสู่ความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภายนอกได้ ซึ่งความพอเพียง หมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำซึ่งประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ เพื่อนำไปสู่ความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง และหมายความรวมถึงการพึ่งตนเองและการมีชีวิตที่เรียบง่าย

3.2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบและยังรวมถึงการสะสมความรู้และประสบการณ์ ความสามารถในการ วิเคราะห์การรู้จักตนเอง การมองการณ์ไกลตลอดจนมีความเมตตาเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

3.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ในอนาคตทั้งใกล้และไกล มาจากความสามารถในการพึ่งตนเอง และความมีวินัยในตนเอง ภายใต้ข้อจำกัด ของความรู้ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ระดับของความพอประมาณต้องครอบคลุมมิติการจัดการความเสี่ยงเชิงพลวัต จึงจะนับได้ว่าเป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์

4. เงื่อนไข การตัดสินใจ การกระทำและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ กล่าวคือ

4.1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบคอบ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และ ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย การพัฒนาคนให้เป็นทั้งคนเก่ง และคนดี มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอันจะต้องเสริมสร้างใน ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านจิตใจ/ปัญญา โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรม

ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม และ ๒) ด้านการกระทำหรือแนวทางการดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ

5. แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมความรู้ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จะทำให้เกิดทั้งวิถีการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ

5.1) ความพอเพียง เป็นวิธีการที่คำนึงถึงความสมดุลพอประมาณอย่างมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสมในขณะเดียวกันก็นำไปสู่การกระทำที่ก่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง

5.2) ความสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสมดุลในทุกด้าน ทั้ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี ในขณะเดียวกันความสมดุลของการกระทำทั้ง เหตุและผลที่เกิดขึ้นในมิติของเวลาจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาของทุนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางภูมิปัญญา รวมทั้ง ความพร้อม รองรับต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อผลกระทบในด้านต่าง ๆ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีส่วนร่วม (Participation) เป็นหนึ่งในหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือที่เรียกว่า หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งหลักธรรมาภิบาลนี้ เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการทำงานของภาครัฐ (Public Sector) ภาคเอกชน (Private Sector) หรือองค์กรสังคมต่าง ๆ (Civil Society) ธรรมาภิบาล หมายถึง หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี มีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรมทางสังคม สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ มีระบบการทำงานอย่างมีหลักการและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีระบบราชการที่เคารพในสิทธิของพลเมือง และมีกระบวนการทำงานที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ธรรมาภิบาลทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

Vroom and Deci (1970) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นปริมาณของอิทธิพลที่ปัจเจก บุคคลรู้สึกว่าได้เข้าไปร่วมในการตัดสินใจและบุคคลจะได้รับความพึงพอใจจากการทำงานที่มีประสิทธิภาพโดยตัวบุคคลจะพัฒนาความผูกพันที่มีต่องาน และจะสามารถทำงานได้ดีตลอดจนสามารถขยายเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือปรัชญาของแนว ความคิดในการควบคุมตนเองมิใช่ควบคุมองค์กร

Keith (1972) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุผลเร้าใจให้กระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นโดยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

Reeder (1974) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วม ของกลุ่ม

สุนิตย์ มะลิวัลย์ (2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง ความร่วมมือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความเห็นตรงกัน และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการหนึ่งเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้

นคร สำเภาทิพย์ (2542) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทหลักในการเริ่มคิด เริ่มวางแผนปฏิบัติการและมีอำนาจ ตัดสินใจที่จะดำเนินการในกิจกรรมของเขาเองในชุมชนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในการจัดการและควบคุมการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตัวเองมีความสามารถในการช่วยตัวเอง สามารถที่จะกำหนดชะตาชีวิตได้ด้วยตนเองในท้ายที่สุด

ประเสริฐ สุนทร (2543) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่บุคคล กลุ่ม หรือชุมชนมีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการ โดยสมัครใจร่วมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเองจนมาสู่การตัดสินใจกระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุถึง ความประสงค์นั้น ๆ โดยร่วมกันในการระดมความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การติดตามและประเมินผล รวมถึงการเสียสละเวลา แรงงาน และทุนทรัพย์ต่าง ๆ

สุนทร กองทรัพย์ (2548) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการในรูปกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งใจอันเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล ต่อกลุ่มคน รวมทั้งต่อส่วนรวม โดยที่ประชาชนต้องเป็นคนตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น

ประชัย ศรีจามร (2549) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มใน การคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการ ช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจและเต็ม ความสามารถของตนเองเพื่อเพิ่ม และพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรตลอดจน ปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

สุธี วรประดิษฐ์ (2553) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วม ในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีขั้นตอนทั้งสิ้น 5 ขั้นตอนคือ

- 1) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน
- 2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต
- 3) การกำหนดกิจกรรม
- 4) การดำเนินกิจกรรม
- 5) การประเมินผลกิจกรรม

ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น

จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานเกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนส่งผลให้การดำเนินงาน หรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล

2.2.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งสามารถจะแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, 2553)

1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงาน แลกเปลี่ยน การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

2) การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม 10 ในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วย วิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดง ความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

3) การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่า

ข้อมูล ความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงาน ของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

4) ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะ มีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ

5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด

สรุปได้ว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับ และหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อนจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย จากหลักการและ ความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมามีการพัฒนากระบวนการบริหาร ราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

2.2.3 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (1980) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็น 4 แบบ

2.2.3.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ในกระบวนการของการตัดสินใจ นั้นประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบาย และประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2.2.3.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

2.2.3.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้วยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคม

2.2.3.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล ในกลุ่มได้

นอกจากนี้ Cohen and Uphoff (1980) ได้เสนอลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร เพิ่มเติม คือ

1) การร่วมประชุมกลุ่มผู้ทำกิจกรรมในสถานประกอบการนั้น ๆ กล่าวคือผู้บริหารกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในการเข้าประชุมตามวัน และเวลาที่มีการประชุม

2) การร่วมวางแผนในการประกอบธุรกิจ คือ การที่บุคคลซึ่งเป็นผู้บริหารกิจกรรม มีส่วนร่วมในการเสนอแนวความคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงกิจกรรมในธุรกิจ เช่น การตลาดที่มีการเสนอให้ตลาดใหม่ก็ถือว่าเป็นการร่วมวางแผนเป็นต้น

3) การร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม คือการที่ผู้บริหารกิจการ มีส่วนในการคัดเลือกกิจกรรมที่จะมีขึ้นในสถานประกอบการนั้น ๆ

4) การร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ คือการที่ผู้บริหารได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมร่วมกับ ผู้อื่นในสถานประกอบการนั้น ๆ

5) การร่วมประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ คือการที่ผู้บริหารกิจการมีโอกาสเป็นผู้ตรวจ สอบและติดตามผลงานของกิจกรรมที่เกิดขึ้น

6) การร่วมได้รับประโยชน์จากการประกอบกิจการ คือการที่ผู้บริหารกิจการมีโอกาส ได้เงินเดือน หรือโบนัสเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) จะต้องประกอบด้วย การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับประชาชน 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร มีส่วนในการดำเนินโครงการตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการและการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และมีส่วนในการประเมินผลโครงการ

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

2.3.1 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่าง ๆ หลายประการดังต่อไปนี้ คือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment)
- 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population change)
- 3) การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Isolation and contact)
- 4) โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and cultural structure)

5) ระดับของความรู้และเทคโนโลยี (Knowledge and technology)

6) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเล็งเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง หรือนโยบายของผู้นำประเทศ

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผ่านมา เราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงต้องทำความเข้าใจทั้งในด้านทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction) ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Magnitude) ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง (Time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Change & resistance to change)

สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้น คือ ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น กินความครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้าหรือถดถอยก็ได้ แต่ที่เป็นพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญของการพัฒนา ก็คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction for change) ในลักษณะที่ก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

คำว่า “พัฒนา” เกิดขึ้นและนำมาใช้ครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยนักเศรษฐศาสตร์ ได้นำมาใช้เรียกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นพลังงานจากเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ต่าง ๆ อาชีพของคนในสังคมเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม วิธีการผลิตเปลี่ยนจากเพื่อการยังชีพเป็นวิธีการผลิตเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หลังจากนั้นคำว่า พัฒนาก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลกโดยความหมายกว้าง ๆ ทั่วไปแล้ว หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ (การพัฒนา หมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2556)

อย่างไรก็ตาม ได้มีการศึกษาเชิงประเมินผลการพัฒนา พบว่าการเปลี่ยนแปลงที่ไม่พึงปรารถนาหลายประการ นับตั้งแต่เริ่มมีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปีพุทธศักราช 2504 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบนิเวศวิทยา (Social ecology) ของสังคมไทย ผลที่คาดหวังสำคัญหลายประการไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้นักคิดจากหลายสำนักความคิดพากันหยิบยกประเด็นปัญหาต่าง ๆ มาถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางถึงความล้มเหลวเหล่านั้น พร้อมทั้งมีการเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ บางแนวคิดได้รับการยอมรับจากสาธารณชนและกลุ่มผู้บริหารจนนำไปสู่การกำหนด เป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความเชื่อในเอกลักษณ์ รวมทั้งความเข้มแข็ง ของวัฒนธรรม บางแนวคิดชูประเด็นการเรียนรู้ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพของคนพร้อมทั้งการให้เหตุผลอย่างเป็นระบบน่าเชื่อถือและปฏิบัติตาม ในขณะที่นักคิดบางสำนักความคิดพยายาม ใช้ยุทธศาสตร์ทางศาสนา (Religious strategy) มาชี้แนะทางออกให้แก่สังคมไทยบนพื้นฐานแห่ง นัยยะสำคัญตลอดจนความโดดเด่นทางวิชาการที่ว่า ความดีต้องอยู่เหนือความชั่วเสมอ โดยละทิ้ง เงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทาง

สังคมด้านมิติของเวลา (Time) พลังทางลบ (Negative social force) ที่ทำให้เกิดการต่อต้านเปลี่ยนแปลงอันไม่พึงปรารถนาในสังคม

ประกายความคิดเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดความพยายามที่จะถักทอและบูรณาการความโดดเด่นจากแนวความคิดหลากหลายกระแสนี้เข้าด้วยกัน นอกเหนือไปจากนั้น ยังมีข้อเสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงนิเวศ (Green development) เศรษฐศาสตร์เชิงนิเวศ (Green economics) เศรษฐศาสตร์กระแสกลาง (Mid-stream economy) หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) โดยมีความเชื่อพื้นฐานของการให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติแก่ผู้คนรุ่นหลัง แล้วกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศแนวใหม่ด้วยการวิพากษ์ อย่างแหลมคมต่อแนวคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) อัตินิยม (Individualism) ที่ยึดเอาความพึงพอใจของมนุษย์ตามหลักการของอรรถประโยชน์หน่วยสุดท้าย (Marginal utility) ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความหายนะและการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรงในปัจจุบันจากการวิเคราะห์เจตนารมณ์ของแต่ละแนวคิดตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า โดยแท้ที่จริงแล้ว นักคิดแต่ละยุคสมัย แต่ละสำนักคิด ต่างมีเจตนารมณ์บางอย่างร่วมกัน คือ สันติสุขตลอดจนการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ของสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิก สิ่งที่แตกต่างกัน ก็คือ วิธีคิด สำนักคิด (School of thought) ของเขตของการคิด (Boundary) ลักษณะการมองปัญหา การให้ความหมายและวิธีการในการทำความเข้าใจ รวมทั้งการวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไข ปัญหา (Approach) ของกลุ่มแนวคิดเหล่านั้น

ดังนั้น ผู้ที่ศึกษาวิชาการทางด้านการพัฒนาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ทางด้านวิชาการรอบด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทางด้านสังคมวิทยา มนุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมทั้งสถานะของการดำรงอยู่ ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้เหล่านี้ การพัฒนาชุมชนเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่พยายามใช้หลักบูรณาการบนพื้นฐานความเชื่อและความเข้าใจเบื้องต้นหลายประการร่วมกันดังต่อไปนี้

ประการแรก การพัฒนาและการพัฒนาชุมชนมีความแตกต่างกันหลายประการ ทั้งใน ด้านแนวความคิดที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อ หลักการรวมทั้งวิธีการต่าง ๆ การพัฒนาชุมชนอย่าง เป็นทางการนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ซึ่งมีการพัฒนาการทางวิชาการอย่างเป็นระบบไม่เกินหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา การขาดทฤษฎีที่ครอบคลุมองค์ความรู้เชิงลึกที่มี ลักษณะเฉพาะด้าน ทำให้การพัฒนาชุมชนมีลักษณะทางวิชาการที่เรียกว่า การพึ่งพาทางทฤษฎี (Theoretical dependency) ซึ่งหมายถึง การเอาแนวคิด ทฤษฎี กระบวนการ วิธีการจากศาสตร์สาขา อื่น ๆ เช่น สังคมวิทยา (Sociology) มานุษยวิทยา (Anthropology) การศึกษา (Education) รัฐศาสตร์ (Political science) เศรษฐศาสตร์ (Economics) จิตวิทยา (Psychology) และอื่น ๆ มาบูรณาการ แนวคิดขึ้นมาใหม่ เงื่อนไขดังกล่าวทำให้ผู้ที่สนใจทางด้านการพัฒนาชุมชนจำเป็นที่จะต้องมี ฐานความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ รอบด้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ

ศาสตร์แห่งการพัฒนาก็คือ บูรณาการหรือนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งมุ่งหวังจะสร้างองค์รวมแห่งความรู้ให้แก่ผู้ที่มีหน้าที่จะ ศึกษาอย่างไรก็ตาม ลักษณะการพึ่งพาทางทฤษฎีของวิชาการทางด้าน การพัฒนานี้เองที่ทำให้ การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติมีจุดเน้นหนักแตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานความรู้ ความเชื่อ แนวคิด ของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารงานและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาด้านการพัฒนา แต่อย่างน้อยที่สุดในปัจจุบันนี้ ทุกฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันว่ารากฐาน ของการพัฒนาประเทศที่แท้จริงนั้น ควรจะยึดคนรวมทั้งสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา

ประการที่สอง สังคมไทยนั้นมีประวัติศาสตร์ตลอดจนความเป็นมาอันยาวนาน ความเชื่อ บรรทัดฐาน วัฒนธรรม รูปแบบการดำเนินชีวิตตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมทางสังคมถูก ถ่ายทอดโดยขบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) จากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลังและยังปรากฏ ร่องรอยให้เห็นได้อย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมแห่งการยอมตาม (Passive culture) ความสัมพันธ์แบบข้า-ปาว ผู้อุปถัมภ์-ผู้รับอุปถัมภ์ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฤกษ์ยาม ผีสง เทวดา ซึ่งเห็นได้อย่างดาษดื่น

จริงอยู่ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษสู่คนยุคปัจจุบันบางอย่างจะ วิจิตร งดงามเต็มไปด้วยคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ บางรูปแบบจะแฝงการสังคมนิยมปัญหาท้องถิ่น 23 (Local wisdom) เอาไว้อย่างลึกซึ้งที่น่าภาคภูมิใจแต่กลับไม่ปรากฏแนวคิดอันแหลมคมเพียงพอที่จะชี้ให้เห็นมิติด้านลบของวัฒนธรรมไทยที่มีอิทธิพลต่อการคาดคะเนสัมฤทธิ์ผลหรือความล้มเหลว ของการพัฒนา การวิพากษ์เชิงกล่าวหาแนวคิดเสรีนิยม วัตถุนิยมหรือสังคมนิยม ตลอดจนการปฏิเสธไม่ยอมรับแนวความคิดที่มาจากตะวันตกโดยพยายามชี้้นำให้เชื่อว่าความล้มเหลวของ การพัฒนาประเทศนับตั้งแต่เริ่มดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีสาเหตุ ใหญ่มาจากการนำเอาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้โดยขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ถึงข้อตกลงเบื้องต้น เงื่อนไขรวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเอาทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ จึงมีลักษณะการมอง ปัญหาแบบอัตนิยม (Subjectivity) ชาตินิยม (Nationalism) วัฒนธรรมนิยม (Ethnocentrism) ซึ่งมักจะละเลยหรือมองข้ามความไม่รู้ ข้อบกพร่องตลอดจนความอ่อนแอทางปัญญาของตนเอง วิธีมอง ปัญหาดังกล่าวจะแตกต่างกับการวิเคราะห์ปัญหาในเอกสารชุดนี้ซึ่งเน้นหลักการมองปัญหาแบบ วัตถุประสงคนิยม (Objectivism) องค์รวมนิยม (Totalize) หลังสมัยใหม่นิยม (Post-modernism) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพิจารณาเชิงพิพากษ์ถึงสาเหตุแห่ง ความอ่อนแอและการด้อยพัฒนาทุกด้าน ของหน่วยการวิเคราะห์ อันหมายถึงชุมชน ว่าเกิดจากการ ครอบงำ (Hegemony) การรุกราน (Penetration) ขบวนการติดต่อและผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation & assimilation) การพึ่งพา การไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว การแสวงหา ผลประโยชน์จากผู้ที่อ่อนแอกว่า รวมทั้งการขูดรีด (Exploitation) อันเป็นพื้นฐานทางจิตวิทยาของ

สังคมนิยม เนื่องจากการพัฒนาหรือการด้อยพัฒนา ความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของสังคมใด ๆ ก็ตามนั้น มิได้มีความหมายในตัวเอง หากแต่เป็นความคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative concept)

ซึ่งขึ้นอยู่กับ การเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมหรือสังคมอื่น โดยใช้กฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนด โดยกรอบแนวคิดของผู้คิดผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนขึ้นเป็น ดัชนีชี้วัด อาทิเช่น วัดความเข้มแข็งของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง โดยการพิจารณาจากการเรียนรู้และ มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของคนในชุมชนหรือวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้รายได้เฉลี่ย ต่อหัว ของประชากรเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานเฉลี่ย เราไม่สามารถจะเข้าใจความหมายของพัฒนา หรือ ด้อยพัฒนา ความเข้มแข็งหรืออ่อนแอ ความยั่งยืนหรือไม่ยั่งยืนจากสิ่งใดได้ ถ้าหากไม่สามารถ พิจารณาสัมพันธ์กับสิ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ ซึ่งการเปรียบเทียบก็มักจะถูกอิทธิพลของมิติ ทางด้านวัฒนธรรม การครอบงำทางด้านภาษาซึ่งเป็นสื่อในกระบวนการถ่ายทอดความรู้เข้ามา เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความรู้สึทางด้านชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism) ซึ่งเกิดจากการยึดติดว่า วัฒนธรรมของตนเองนั้นดีกว่า สูงกว่าวัฒนธรรมอื่นที่น่าสังเกตก็คือ แนวคิดเหล่านี้ไม่สามารถก้าวพ้น ไปจากความคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative thought) กับศาสตร์สาขาอื่นได้อยู่นั่นเอง กล่าวโดย สรุปรูป ก็คือ วิธีคิดพื้นฐานของการพัฒนาและการพัฒนาชุมชนนั้น มีลักษณะเป็นวิธีคิด 24 เชน เปรียบเทียบ (Comparative thinking) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้อย่างน้อย 6 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ คือ

1) แนวความคิดแบบวิวัฒนาการ (Evolutionary perspective) เป็นการ นำเอาคำว่า การพัฒนามาใช้เพื่ออธิบายประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่เคลื่อนย้ายจากภาวะหนึ่งไปสู่อีก ภาวะหนึ่ง ที่ดีกว่าหรือสูงกว่าเดิม

2) แนวความคิดแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change perspective) แนวคิดนี้ จะสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การแบ่ง ชนชั้นทางสังคม การปฏิรูป หรือการปฏิวัติ

3) แนวคิดแบบเศรษฐศาสตร์ (Economic & political economy perspective) แนวคิดนี้ จะมุ่งไปสู่การอธิบายโดยพิจารณาที่วิถีการผลิต (Mode of production) วิถี การบริโภค (Mode of consumption) หรือวิถีการแจกจ่าย (Mode of distribution) ของมนุษย์

4) แนวคิดแบบการปฏิบัติการและการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement & social action perspective) เป็นแนวคิดที่รัฐพยายามที่จะปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในรูปของการ จัดทำแผนโครงการหรือการกำหนดอำนาจหน้าที่หรือการเคลื่อนไหวของ มวลชนเพื่อต่อสู้เรียกร้อง ต่อรอง

5) แนวคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม (Social conflict perspective) เป็นแนวคิดที่มี รากฐานมาจากความเชื่อในหลักการของวัตถุนิยม และมองว่าความขัดแย้งอันเกิดจาก การควบคุม วิถีการผลิตจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม

6) แนวคิดแบบการพัฒนาชุมชน (Community perspective) เป็นแนวคิด ที่องค์การ สหประชาชาตินำมาใช้โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางและเป้าหมายของการพัฒนา

ทั้ง 6 แนวคิดหลักในการพัฒนา จะเห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะ คือ มุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ รวมทั้งศักยภาพของมนุษย์เป็นหลักและการพัฒนาที่จะสื่อความหมายให้แก่ความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนนั้นจะต้องมีค่านิยมที่มีขอบเขตของค่านิยมที่ชัดเจนต่อท้ายคำว่า การพัฒนาเสมอ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาองค์กร การพัฒนาธุรกิจ การพัฒนาการศึกษา หรืออื่น ๆ

ประการที่สาม ความเชื่อพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่สำคัญและแตกต่างจากแนวคิด ที่ยึดถือปฏิบัติกันในการพัฒนาทั่วไปอย่างน้อยที่สุดตามประเด็นดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาและการพัฒนาชุมชนนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ปฏิเสธความเชื่อมั่นอย่างแน่นแฟ้น เกี่ยวกับศักยภาพตลอดจนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แต่ปฏิเสธไม่ยอมรับสิ่งที่ค้านกับ ตรรกศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นจริงสากลของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันด้านศักยภาพของมนุษย์ ทั้งทางด้านกายภาพ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด การเรียนรู้ การปรับตัว วิสัยทัศน์ การแก้ปัญหา วุฒิภาวะทางปัญญาและอารมณ์ และอื่น ๆ ความไม่เท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์นี้เองที่น่าจะเป็นเหตุผลประการหนึ่ง ซึ่งอธิบายได้ถึงการประจักษ์ต่อความผิดพลาดและล้มเหลวในภายหลังของการพัฒนาประเทศ หลังจากที่ได้เดินตามร่องรอยความคิดที่ผู้นำทางความคิดแต่ละยุคสมัยกำหนดให้ด้วยวัฒนธรรมแห่งการยอมรับ อันเป็นวัฒนธรรมพื้นฐาน ของสังคมไทยโดยขาดการพิจารณาและการโต้แย้งวิพากษ์อย่างมีเหตุผล ดังกล่าวมาแล้ว

2) ด้วยเหตุผลรวมทั้งความเชื่อในความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์นี้เองที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างทางด้านสติปัญญา รวมทั้งศักยภาพด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม จึงทำให้ไม่สามารถปฏิเสธความจริงของพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งเคยเป็นมานับตั้งแต่ยุคเริ่มต้นเผ่าพันธุ์มนุษย์ จนกระทั่งปัจจุบัน คือ ทุกองค์ประกอบของสังคมมนุษย์จะต้องมีผู้นำ(Leader) และผู้ตาม (Follower) เสมอ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางความคิด ผู้นำทางการบริหารประเทศ ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม การศึกษา และอื่น ๆ ก็ตาม

ความเข้าใจในการไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว การร่วมมือ การช่วยเหลือ การพึ่งพา ความขัดแย้ง การผสมผสานและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เป็นขบวนการพื้นฐานทางสังคมนี้เองที่ ทำให้เกิดการต่อสู้ ช่วงชิงสิทธิอำนาจ ชัยชนะ ความพ่ายแพ้ สงคราม การขูดรีด การแสวงหา ผลประโยชน์ การรุกราน (Penetration) ระหว่างคนตั้งแต่ 2 กลุ่ม สองชาติ สองวัฒนธรรมขึ้นไป จนส่งผลไปถึงความเข้าใจในรวมทั้งการก่อกำเนิดของความคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและกระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งในความหมายหนึ่งก็คือ กระบวนการที่มีเป้าหมายในอันที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งแน่นอนว่ากระบวนการดังกล่าวและไม่อาจปฏิเสธเหตุผลพื้นฐานของการที่จะต้องผู้นำในทุก ๆ ด้านของกระบวนการพัฒนาหรือกระบวนการพัฒนาชุมชนได้

3) การยอมรับความคิดตามประเด็นทั้งสองข้างต้น ทำให้การพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่ให้ ผู้นำกับการทำความเข้าใจในภาวะการณ์ก่อกำเนิด การคงอยู่ พลวัตการ

เปลี่ยนแปลงของสังคม รวมทั้งการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ อารยะธรรม ความเป็นผู้นำ (Leadership) กระบวนการตัดสินใจ (Decision making process) การบริหารการจัดการ (Administration and management) การวิเคราะห์ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (Situational analysis & adaptation) และ การวิเคราะห์ความไวต่อการเปลี่ยนแปลง (Sensitivity analysis) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่แตกแขนงมา จากความเข้าใจเบื้องต้นดังที่กล่าวมาแล้ว

กล่าวโดยสรุป ก็คือ การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาประเทศรวมทั้งสันติสุข อันยั่งยืน อย่างแท้จริงของสังคมนั้น นอกเหนือไปจากการขึ้นอยู่กับทุกบริบทที่ประกอบขึ้นมาเป็นระบบสังคมแล้วยังควรต้องเน้นการขึ้นอยู่กับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งรอบด้านในองค์ความรู้ที่มีต่อทุกระบบของสังคม รวมทั้งระบบปฏิบัติการผู้นำ และศักยภาพของผู้นำ ตลอดจนภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำทุกด้านของสังคมนั้นอีกด้วย

2.3.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนา

แนวทางในการพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องมีการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายและบทบาทของนักพัฒนาที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและอุดมการณ์ในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนมากกว่าการพัฒนางาน ปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้บริการเป็นผู้กระตุ้นปลุกประชาชนให้ตื่น และสร้างจิตสำนึก รับผิดชอบ ต่อส่วนรวม อุทิศตนสัมผัสใกล้ชิดกับปัญหาของประชาชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนา อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึงประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการตัดสินใจในโครงการพัฒนาและร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนอันจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นและความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการเพื่อให้บรรลุ “การพึ่งตนเอง” ของชุมชน อันเป็นเป้าประสงค์ของ การพัฒนาอย่างแท้จริง การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมีมิติของการพัฒนาที่มีส่วนร่วมของประชาชน และภาคต่าง ๆ ของสังคม ขั้นตอนสำคัญที่สุดในการพัฒนาก็คือ การเตรียมด้านสังคม ที่เริ่มด้วยแนวคิดในการเตรียมความพร้อมของผู้เกี่ยวข้องในทุก ๆ ภาคเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจและเต็มใจร่วมมือ ร่วมใจทำงานในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาซึ่งการเตรียมการด้านสังคม เพื่อการพัฒนา อย่างมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องทั้งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน ซึ่งแต่ละฝ่ายมีบทบาท หน้าที่ที่พึงปฏิบัติในที่นี้ขอกกล่าวถึง ทฤษฎีการพัฒนาที่สำคัญ 3 ทฤษฎีได้แก่

2.3.2.1 ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization theory) ทฤษฎีภาวะทันสมัย เป็นทฤษฎี การพัฒนาที่รุ่งโรจน์มาก และถูกนำไปประยุกต์ใช้ในประเทศด้อยพัฒนาอย่างกว้างขวางในราวปลายทศวรรษที่ 1950-1960 จุดกำเนิดของทฤษฎีมาจากความสำเร็จในการพัฒนาของกลุ่มยุโรป ตะวันตกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งยึดแนวทางการพัฒนาแบบทุนนิยม (Capitalism) หรือเน้น การดำเนินการทางเศรษฐกิจแบบเสรี ซึ่งกลายเป็นแนวความคิดกระแสหลักที่สำคัญมากในยุคนั้น นักทฤษฎีที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวความคิดและทฤษฎีภาวะทันสมัย คือ ดับบลิว รอสโทว์ (W. Rostov) ซึ่งได้เสนอแนวคิดในการสร้างความเจริญเติบโตตามลำดับขั้น (Stages of growth) 5ขั้น ได้แก่ ขั้นที่หนึ่งเป็นจุดเริ่มต้นจากสภาพสังคมแบบดั้งเดิม ขั้นที่สองเป็น

การเตรียมตัวเพื่อก้าวทะยานไปข้างหน้า ขั้นที่สามเป็นการก้าวทะยานไปสู่การเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ ขั้นที่สี่เป็นการบรรลุสู่ภาวะที่เจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ขั้นที่ห้าเป็นการเจริญสูงสุดของสังคม การพัฒนาตามแนวความคิดของทฤษฎีภาวะความทันสมัยนั้นสามารถพิจารณาได้จากจุดมุ่งหมายและกระบวนการดังต่อไปนี้

2.3.2.1.1 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตามแนวคิดของทฤษฎีภาวะทันสมัยจุดมุ่งหมายหลัก คือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาชุมชนเมือง และการเสริมสร้างความก้าวหน้าของระบบตลาดมาสนับสนุน ซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) เพิ่มขึ้นในอัตราที่แน่นอนและรวดเร็วกว่าการเพิ่มของประชากร เป็นผลให้ระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรในแต่ละปี เพิ่มสูงตามไปด้วย ผลของความเจริญเติบโตจะค่อย ๆ แพร่กระจายจากภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภาคการผลิตอื่น ๆ และจากเมืองไปสู่ชนบท ตามแนวคิดของ Adam Smith เกี่ยวกับทฤษฎี การแพร่กระจาย (Trickle down) ทำให้ความทันสมัยทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และทั่วถึงกัน

2.3.2.1.2 กระบวนการพัฒนาตามแนวคิดของทฤษฎีภาวะทันสมัยความสำเร็จของ การพัฒนาตามทฤษฎีภาวะทันสมัยจะบรรลุตามจุดมุ่งหมายข้างต้นได้นั้น จะต้องอาศัยกระบวนการที่เกิดจากบทบาทของสถาบันทางการเมือง สถาบันทางการบริหาร และสถาบันอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1) รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐจะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดแผนพัฒนา ซึ่งมีลักษณะเป็นการวางแผนจากส่วนกลาง (Top-down planning) เพื่อจัดทำโครงการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน (Infra structure) อันได้แก่ การคมนาคม การพลังงาน การชลประทาน เป็นต้น

2) การจัดตั้งสถาบันต่าง ๆ ทั้งสถาบันทางการเมือง สถาบันทางด้านสังคม และสถาบันทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนเร่งรัดการพัฒนา เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

3) การขยายตัวของเมืองและบริการสาธารณะในเขตชุมชนเมือง ทั้งเมืองหลวง และเมืองหลัก

4) การให้บริการแก่สังคมชนบทในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้บริการทางด้าน การศึกษาด้านสาธารณสุขให้มากขึ้น

จากแนวคิดทฤษฎีภาวะทันสมัยนี้ ได้ถูกประยุกต์ใช้ในประเทศกำลังพัฒนา โดยการวาง แนวทางการพัฒนาประเทศที่คล้ายคลึงกันดังนี้ คือ การเน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) การสร้างความเจริญเฉพาะในเขตเมือง และเมืองหลวง ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ หน่วยงานของรัฐมีบทบาทสำคัญในการวางแผนการพัฒนา และมีการยอมรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศทั้งในรูปแบบของการให้เปล่า และการมี

เงื่อนไขผูกพันจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาตามทฤษฎีภาวะทันสมัยชี้ให้เห็นว่าพื้นฐานอุดมการณ์ของทฤษฎีนี้ ตั้งอยู่บนหลักของการพัฒนาแบบทุนนิยม (Capitalist development) และการสร้างระบอบประชาธิปไตยเป็นสำคัญผลที่ตามก็คือ ประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายได้เข้ามามีส่วนร่วมในเศรษฐกิจโลกและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.3.2.1.3 จุดเน้นของทฤษฎีภาวะทันสมัยสรุปได้ดังนี้ คือ

1) เน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ โดยอาศัยอุตสาหกรรมเป็นตัวนำในการพัฒนา เช่น เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า และอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เป็นต้น

2) เน้นบทบาทของรัฐในการวางแผนจากส่วนกลาง (Top-down planning) ทั้งนี้ เพื่อให้มีการตัดสินใจจากผู้มีอำนาจ หรือผู้บริหารอย่างรวดเร็ว และการพัฒนาเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ

3) เน้นพัฒนาสังคมเมือง (Urbanization) โดยสร้างสังคมเมืองให้ทันสมัย อาทิ เน้นโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม โดยคาดหวังว่า ถ้าพัฒนาสังคมเมืองให้เจริญก้าวหน้าแล้ว ผลของการพัฒนาจะแพร่กระจาย (Trickle down) ไปสู่สังคมชนบทอย่างทั่วถึงกัน

4) เน้นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทฤษฎีนี้ เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมดั่งนั้น จึงต้องใช้เครื่องจักรกลที่ทันสมัยมาช่วยในการผลิต ผลที่ตามมาก็คือ การเป็นหนี้สินประเทศที่ พัฒนาแล้ว เพราะประเทศที่ด้อยพัฒนามักไม่สามารถวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นมาใช้ได้เอง นอกจากนั้นยังทำให้เกิดปัญหาการว่างงานในสังคมตามมาอีกด้วย

5) เน้นการใช้ทุนเข้มข้นจากภายนอกประเทศ คือ ประเทศที่เน้นพัฒนา อุตสาหกรรมถ้าเป็นประเทศที่ร่ำรวยก็จะไม่เกิดผลกระทบมากนัก แต่สำหรับประเทศด้อยพัฒนา หรือประเทศกำลังพัฒนาซึ่งยากจน เมื่อเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมและเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงต้องก่อหนี้ สาธารณะหรือกู้ยืมเงินทุนจากต่างประเทศ

6) ยอมรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ทั้งในรูปแบบการให้เปล่า การลงทุน การมี เงื่อนไขผูกพัน การช่วยเหลือทางวิชาการ ซึ่งบางครั้งทำให้ประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายต้องพึ่งพา หรือกลายเป็นอาณานิคมทางเศรษฐกิจกับประเทศที่พัฒนาแล้วโดยไม่เจตนา

7) การวัดผลการพัฒนาตามทฤษฎีภาวะทันสมัย นี้ จะยึดรายได้ประชาชาติ และ รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเป็นหลัก

2.3.2.2 ทฤษฎีพึ่งพา (Dependency theory) ในทศวรรษที่ 1960 ได้มีนักวิชาการสายยุโรป เช่น กุนนาร์ ไมร์ดัล (Gunnar Myrdal), ดัลเลย์เซียร์ (Duley Seer), พอล สทริทเทิน (Paul Streeten) ได้คัดค้านแนวความคิดทฤษฎีภาวะทันสมัย โดยเสนอแนวความคิดดังกล่าวไม่สามารถใช้ให้เป็นประโยชน์ในประเทศโลกที่ 3 ได้ นอกจากนั้นนักวิชาการสายลาติน

อเมริกา อาทิ Frank, Cardose , Doossantos ได้เสนอว่า ทฤษฎีภาวะทันสมัยไม่สามารถนำไปใช้ใน ประเทศด้อยพัฒนาได้สำเร็จเพราะยิ่งพัฒนาไป คนรวยยิ่งรวย แต่คนจนยิ่งจนลง หรือที่เรียกว่ารวย กระจุกแต่จนกระจายเขาจึงต่อต้านทฤษฎีภาวะทันสมัยมาก และได้เสนอแนวคิดทฤษฎีพึ่งพาเอาไว้ ดังนี้ คือ

2.3.2.2.1 เขามองว่าถ้าพัฒนาตามทฤษฎีภาวะทันสมัย ประเทศตะวันตกที่เจริญจะเป็นศูนย์ กลางทุกอย่าง ในขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาจะเป็นบริวาร หรือ ต้องพึ่งพาทายนอกอยู่ตลอดเวลา

2.3.2.2.2 เขาเห็นว่าควรมีการปฏิรูปโครงสร้างทาง เศรษฐกิจ และสังคมเสียใหม่ เพื่อที่จะนำไปสู่การกระจายผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

2.3.2.2.3 กระบวนการที่สามารถกระทำได้คือ การลดการ พึ่งพาทายจากภายนอก และการที่ประเทศพยายามเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองให้มากขึ้น

แต่ทฤษฎีพึ่งพานั้นนักวิชาการมิได้เสนอแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน หรือเป็น รูปธรรมนัก จึงทำให้มีการปฏิเสธแนวทางการพัฒนาแบบดั้งเดิม และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาทฤษฎี ใหม่ที่ เน้นการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานต่อไป

2.3.2.3 ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน (Basic needs theory) แนวความคิด ของนักวิชาการกลุ่ม องค์การกรรมกรระหว่างประเทศ (ILO = International labor organization) ได้เสนอกลยุทธ์ใน การพัฒนาใหม่ โดยคำนึงถึงความต้องการพื้นฐาน และความจำเป็นพื้นฐานของ มนุษย์ และการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการพัฒนา เหตุผลที่มาของทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานก็คือ

2.3.2.3.1 เป็นข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาความล้มเหลว ของทฤษฎีภาวะความทันสมัย

2.3.2.3.2 องค์การสหประชาชาติเรียกร้องให้ใช้แนวคิด เกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐานเป็น กลยุทธ์ในการพัฒนา

2.3.2.3.3 ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของนักทฤษฎีพึ่งพาบาง กลุ่ม

ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานได้รับอิทธิพล จากนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน อาทิ ดัดเลย์ ซีเยร์, (Duley Seer) พอล สตรีทเทิน (Pual Streeten), กุนนาร์ ไมด์ดัล (Gunnar Myrdal) โดยได้โต้ตอบแนวความคิดของทฤษฎีภาวะทันสมัยด้วยการเรียกร้องให้มีการดำเนินการ วิเคราะห์เพื่อ กำหนดเงื่อนไขทางสังคมและการจัดเตรียมสถาบันต่าง ๆ ก่อนการพัฒนา ซึ่งในเวลา ต่อมาองค์การกรรมกรระหว่างประเทศ (ILO) ได้ทำการวิจัยและเสนอผลต่อที่ประชุมสมัชชาว่าด้วยการจ้างงาน ของโลกที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี พ.ศ. 2519 ว่าด้วยแนวทางหรือกล ยุทธ์ในการ พัฒนาแนวใหม่ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนา อย่างจริงจัง นอกจากนั้นยังให้คำนิยามเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน การระดมทรัพยากรที่ จำเป็นเพื่อ บรรลุถึงความสำเร็จที่ต้องการ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานนั้นเป็น ทฤษฎีทาง สายกลางการวางแผนจากส่วนกลางไปสู่การวางแผนจากระดับล่าง (Bottom-up

planning) ขึ้นมา สำหรับความต้องการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแต่ละประเทศมีความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงควรกำหนดความจำเป็นขั้นพื้นฐานตามเกณฑ์และความเหมาะสมของประเทศตน เช่น ประเทศไทยก็ได้มีการกำหนดเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐานไว้ 8 ประการ หรือที่เรียกว่า จปฐ. 8 ประการ ในที่นี้จะได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย และกระบวนการพัฒนาของทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม

ความจำเป็นพื้นฐาน หรือ จปฐ. (Basic minimum needs) หมายถึงความต้องการ ระดับพื้นฐานในการดำรงชีวิตของบุคคลและสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งแต่ละประเทศก็จะกำหนดความจำเป็นพื้นฐานที่แตกต่างกันจุดเน้นที่สำคัญของทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน

1) เน้นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการที่จำเป็นพื้นฐานของประชาชน

2) เน้นการกระจายอำนาจ (Decentralization) และการกระจายความเจริญไปยังพื้นที่ เป้าหมายอย่างทั่วถึง

3) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคเกษตรกรรม และพื้นที่ชนบทมาก

4) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate technology)

5) เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of life) ของประเทศ

6) เน้นการพัฒนาทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กันแบบบูรณาการ (Integration) ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7) สนับสนุนการใช้แรงงาน และทุนภายในประเทศ (Labor & capital)

8) เน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ของประชาชนในชุมชน จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตามทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน

ทฤษฎีนี้ กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่า เป็นการใช้ความพยายามเพื่อดำเนินการพัฒนาไปสู่การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งความจำเป็น ขั้นพื้นฐานเหล่านี้ กำหนดขึ้น โดยคำนึงถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาว่าสภาพปัจจุบันของ ประชากรมีเป้าหมายเป็นอย่างไร กับคำนึงถึงเกณฑ์ความเป็นไปได้ในทางวิชาการและสถานะ การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ระดับความจำเป็นพื้นฐานของตนเอง ความจำเป็นขั้นพื้นฐานในที่นี้จะรวมถึงความจำเป็นทั้งในทางวัตถุและความจำเป็นในทางจิตใจด้วย

กระบวนการในการพัฒนาตามทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานในทางทฤษฎีมีข้อพิจารณาที่สำคัญที่ควรศึกษาและทำความเข้าใจอยู่สองด้าน คือ ด้านกระบวนการวางแผน และด้านการกำหนด เนื้อหาสำคัญที่ควรมุ่งเน้น

1. กระบวนการในการวางแผนพัฒนาสำหรับกระบวนการในการวางแผนพัฒนาตามทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานนี้ เน้นสาระสำคัญ คือ นักวางแผนต้องคำนึงถึงความสำคัญในการ คัดเลือกโครงการที่จะตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่กำหนดขึ้น และโครงการที่ตอบสนอง ต่อความจำเป็นพื้นฐานถือว่ามึระดับเร่งด่วนสูงสุดที่จะต้องเน้นบริการแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน แน่นนอน นอกจากนี้ นกการกระจายอำนาจในการวางแผนถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เพราะเป็นหมายสูงสุดที่ต้องการในระยะยาวคือการที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ สามารถพึ่งตนเองได้ตลอดไป

2. เนื้อหาสำคัญที่ควรมุ่งเน้นในการวางแผนเนื้อหาสำคัญที่มุ่งเน้นในการวางแผนของทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานคือการเปลี่ยนแปลงวิธีการกระจายรายได้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ทางการผลิตและการค้าตลอดจนการกระจายอำนาจให้แก่ละชุมชนแต่ละพื้นที่ได้เสนอปัญหาและความต้องการขึ้นมา แล้วคัดเลือกโครงการที่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานมากที่สุด นั่นคือต้องมีการปรับโครงสร้างการบริหารของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น และเข้าถึงบริการด้านต่าง ๆ ของรัฐโดยอาศัยระบบการบริหารที่ดีให้ความสำคัญกับภาคชนบทและสาขาเกษตรกรรมมากขึ้น เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทยังมีฐานะยากจน ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำ จึงควรมีการพัฒนากระบวนการผลิตและปัจจัยการผลิตในชนบทให้ดีขึ้น เพราะแนวคิดในเรื่องการพัฒนานั้นมีความเชื่อว่า ถ้าสามารถสร้างประชาชนในชนบทให้มีคุณภาพ และเป็นฐานในการผลิตได้แล้ว ก็จะสามารถพัฒนาได้ง่าย นอกจากนั้นยังเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate technology) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ประหยัดง่ายต่อการใช้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมและสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้ประเทศมีฐานเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่สามารถผลิตขึ้นเองได้และที่สำคัญต้องมีการพัฒนาแบบผสมผสานทุก ๆ ด้านเพื่อให้เกิดดุลยภาพ ทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการบริการ

จุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนา คือ การพึ่งตนเอง

ความสำคัญของการพึ่งตนเองแนวคิดในการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นั้น กล่าวว่า จุดมุ่งหมายอันเป็นความปรารถนาขั้นสูงสุดของการพัฒนาประเทศ คือ ความต้องการที่จะยืนหยัด บนพื้นฐานอันเข้มแข็งของตนเอง ซึ่งเรียกกันในวนางการพัฒนาว่า การพึ่งตนเอง (Self reliance) ทั้งในระดับบุคคล ระดับชุมชน ระดับภูมิภาคและระดับชาติ อันเป็นนัยสำคัญที่แสดงไว้อย่างชัดเจนทั้งใน แนวคิดทฤษฎีพึ่งพาและทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน

การพึ่งตนเองเป็นกลไกเชิงนามธรรมที่สำคัญยิ่งต่อการยกระดับจิตสำนึก และเพิ่มพูน ระดับความเชื่อมั่นของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน และระบบสังคม ที่มีต่อศักยภาพและ

ความสามารถ ของตนในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เพื่อนำไปสู่ 34 ความมีอารยธรรมที่เพียบพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ

การพึ่งตนเองไม่ได้หมายถึงการดำรงสถานอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่เปิดประตูบ้านประตู เมืองติดต่อสัมพันธ์กับบ้านเมืองอื่น ตัวอย่างเช่น แม้จะยอมรับว่า การค้าเสรีทั้งในตลาดภายใน หรือระหว่างประเทศเป็นเรื่องเพื่อฝัน เพราะนายทุนใหญ่หรือบริษัทข้ามชาติผูกขาดตัดตอน รวมทั้งกำหนดราคาตามอำเภอใจ ทางออกมิใช่เลิกผลิต เลิกค้า หรือเลิกบริโภค แต่ควรจะเป็นการทำตลาด ใหม่ด้วยการสร้างพลังของการยืนหยัดร่วมกัน (Collective self reliance) ระหว่างพ่อค้ารายย่อยเพื่อ หาคู่ค้าโดยการเข้าไปเคาะประตูบ้านน่าจะดีกว่า ซึ่งในปัจจุบันเราจะเริ่มพบความร่วมมือระหว่าง ภูมิภาคหรือระหว่างประเทศทางการค้า การวิจัยและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

อีกประการหนึ่ง การพึ่งตนเอง มิได้หมายความว่าความถึงการตัดการช่วยเหลือจากภายนอกจน เหลือศูนย์ แต่ถ้าพิจารณาในเชิงสร้างสรรค์ การพึ่งตนเอง หมายถึงการเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเงื่อนไขเบื้องต้นของประเทศหนึ่งๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการก้าวรุดไป ข้างหน้าไม่ว่าจะเป็นความช่วยเหลือเหลือจากภายนอกหรือไม่ก็ตาม โดยไม่สุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นฝ่าย เสียเปรียบในผลประโยชน์อันพึงได้ของตนเองในระยะยาว

ดังนั้นการดำเนินยุทธศาสตร์ในการพึ่งตนเอง น่าจะเป็นการคล้อยตามแนวคิดทฤษฎี ความจำเป็นพื้นฐานที่ว่า การหยั่งรากของการพึ่งตนเอง คือ การวางแผนพัฒนาที่สามารถกำหนด กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานทั้งในทางวัตถุ ธรรม และในทางคุณธรรมแก่มวลชนเสียก่อน แล้วจึงจะเติบโตอย่างกล้าแข็งและยั่งยืนต่อไป

2.3.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

Dunham (1985) กล่าวว่า “การพัฒนาชุมชน คือ การร่วมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพ ความเป็นอยู่ของชุมชนให้ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น และดำเนินงานไปในแนวทางที่ตนต้องการ การทำงานพัฒนาชุมชนในขั้นแรกจะต้องอาศัยความร่วมมือกำลังของราษฎรในชุมชนนั้นในการช่วยตัวเอง และร่วมมือกันดำเนินงาน และจะต้องได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการด้วย จากหน่วยราชการ หรือองค์การอาสาสมัครอื่น ๆ

ที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญ ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เมื่อ พ.ศ. 2491 ได้ให้ความหมายของ “การพัฒนาชุมชน” ไว้ว่า “การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการ (Movement) ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรจะเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วยกัน แต่ถ้าประชาชนไม่รู้จักริเริ่มก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้นทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการนี้ ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างจริงจัง”

ส่วนคำนิยาม “การพัฒนาชุมชน” ซึ่งองค์การสหประชาชาติยึดถือเป็นมาตรฐานอยู่มี ดังนี้ คือ “การพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการซึ่งดำเนินไปด้วยความร่วมมือกำลังของราษฎร

เองกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้น และผสมผสานชุมชนเหล่านั้นเข้าเป็นชีวิตของชาติ และเพื่อให้ราษฎรสามารถอุทิศตนเอง เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่”

ธิตติ กิตติวิทิตคุณ (2540) องค์การบริหารวิเทศกิจ (ICA) ของสหรัฐอเมริกาหรือ AID ใน ปัจจุบันได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้ “การพัฒนาชุมชน เป็นกรรมวิธี (Process) แห่งการกระทำทางสังคม ซึ่งราษฎรในชุมชนนั้น ๆ ร่วมกันจัดวางแผน และลงมือปฏิบัติการตามแผนเอง แผนดังกล่าว จะกำหนดว่ากลุ่มของตน และแต่ละบุคคลมีความต้องการอย่างไรและมีปัญหาส่วนกันอะไรบ้าง แล้วจัดทำแผนการของกลุ่ม และของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นโดยพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นให้มากที่สุดและถ้าจำเป็นอาจจะขอความช่วยเหลือทั้งด้านบริการและวัสดุจากองค์การรัฐบาล และที่มีใช้ของรัฐบาลได้”

2.3.4 หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามา มีส่วนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งสามารถจะแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

2.3.4.1. การให้ข้อมูลข่าวสาร Inform ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการ มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงาน แลกเปลี่ยน การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

2.3.4.2 การรับฟังความคิดเห็น Consult เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธี ต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

2.3.4.3 การเกี่ยวข้อง Involve เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของ ภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

2.3.4.4 ความร่วมมือ Collaboration เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ

2.3.4.5 การเสริมอำนาจแก่ประชาชน Empower เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ

โครงการ กองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับ และหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อนจึงต้องมี การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการ ทุกระดับ ควบคู่กันไปด้วย จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนากระบวนการที่ ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการ ที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีขั้นตอนต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหา และสาเหตุของปัญหา ด้วยตัวของเขาเองกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะขาดความเข้าใจ และมองไม่เป็น ความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่แน่นอนที่สุดคือ ประชาชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนดีที่สุด แต่อาจจะมองปัญหาของตนไม่ชัดเจนจนกว่าจะมีเพื่อนมาช่วยตนวิเคราะห์ถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหา

1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ เพราะถ้าหากเจ้าหน้าที่ต้องการแต่ผลงานการพัฒนาวัตถุให้เสร็จสิ้นโดยฉับไวก็ดำเนินการวางแผนงานด้วยตนเอง ผลที่ตามมาคือต่อไปเมื่อขาดเจ้าหน้าที่ ประชาชนก็ไม่สามารถจะดำเนินการวางแผนงานได้ด้วยตนเอง อาจจะมีผลยากลำบากที่จะผลักดันให้เจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เป็นเพียงเพื่อนของประชาชนในการวางแผน เพราะประชาชนอาจจะมีการศึกษาน้อย แต่ถ้าไม่让他เข้าร่วมในขั้นตอนนี้ โอกาสที่ประชาชนจะได้รับการศึกษา และพัฒนาตนเอง ในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไป เพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่จะต้องทำให้ได้ว่า การศึกษาใดก็ตามต้องเริ่มจากความง่าย เร็ว เข้า จาก ระดับของผู้ที่จะรับการศึกษา ไม่ใช่จากระดับความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่

2) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ประชาชนมีแรงงาน และมีประสบการณ์ที่สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมขั้นนี้ ได้เพราะในกิจกรรมพัฒนาบางประเภทถ้าหากให้ประชาชนร่วม ลงทุนในกิจกรรม จะทำให้เขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดการบำรุงรักษา รักและหวงแหน ในทางตรงข้าม ถ้าเขาไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ ถ้าการลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากภายนอก ถ้าเกิดอะไรเสียหาย เขาก็ไม่เดือดร้อนมากนักเพราะเมื่อไม่ใช่ของเขา เขาก็จะไม่บำรุงรักษา ไม่รัก ไม่หวงแหนนอกจากนั้นการเข้าร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเอง จะทำให้เขาเรียนรู้การดำเนินกิจกรรม อย่างใกล้ชิด และสามารถดำเนินการกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

3) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน เพื่อที่จะสามารถบอกได้ว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี

ได้รับประโยชน์ หรือไม่อย่างไร ดังนั้นในการประเมินผลควรที่จะต้องมีทั้งประชาชนในชุมชนนั่นเอง และคนนอกชุมชนช่วยกันพิจารณาว่า กิจกรรมที่กระทำลงไปนั้นเกิดผลดีหรือไม่ดีอย่างไร ซึ่งจะทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการทำกิจกรรมนั้นร่วมกัน

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ t – Test และ F - Test

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย มีสถิติวิเคราะห์ที่ให้เลือกใช้หลายตัวแต่ละตัวมีเงื่อนไขหรือข้อตกลงเบื้องต้น (basic assumption) และหลักการวิเคราะห์แตกต่างกัน เฉพาะที่คุ้นเคยและใช้กันทั่วไป ได้แก่ Z – Test, t – test, F - Test และ ANCOVA สำหรับงานวิจัยเล่มนี้จะเสนอเฉพาะ , t – test กับ F - Test

หลักการเปรียบเทียบ

หลักการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบสิ่งใด ๆ ก็ตามจะต้องมีส่วนประกอบอย่างน้อย 2 ส่วนร่วมกันคือ

1. กลุ่มเปรียบเทียบ ต้องมีอย่างน้อย 2 กลุ่ม เพื่อใช้เปรียบเทียบกันกลุ่มหรือสิ่งของทั้งสองอย่างนั้นต้องมีคุณสมบัติแตกต่างกันและแยกกันอย่างเด็ดขาดเช่นการเปรียบเทียบคะแนนความเครียดเฉลี่ยระหว่างผู้ที่ได้รับการฝึกสมาธิกับผู้ฟังเพลงเบา ๆ กลุ่มเปรียบเทียบคือผู้ที่ได้รับการฝึกสมาธิกับผู้ฟังเพลงเบา ๆ ในทางการวิจัยทั่วไปเรียกกลุ่มเปรียบเทียบนี้ว่าระดับหรือกลุ่มของตัวแปรอิสระหรือในการวิจัยเชิงทดลองจะเรียกว่าสิ่งทดลอง (Intervention) ซึ่งใช้ในการให้การทดลองเพื่อให้เกิดผลหรือเกิดตัวแปรตามที่สงสัยว่าจะเป็นผลของสิ่งทดลองนั้น

2. สิ่งเปรียบเทียบ ต้องเป็นสิ่งเดียวกัน ถ้าใช้สิ่งที่ต่างกันมาเปรียบเทียบกันผลการเปรียบเทียบที่ได้จะไม่สมเหตุสมผลตามตัวอย่างข้างต้นคะแนนความเครียดเฉลี่ยเป็นสิ่งเปรียบเทียบซึ่งเป็นสิ่งเดียวกันทั้งของผู้ที่ได้รับการฝึกสมาธิกับผู้ฟังเพลงเบา ๆ แต่ถ้าใช้สิ่งเปรียบเทียบต่างกัน เช่นเปรียบเทียบว่าปากกับผมอย่างไรมีประโยชน์มากกว่ากันหรือเปรียบเทียบความสูงของผู้ชายกับน้ำหนักของผู้หญิงผลการเปรียบเทียบจะสรุปไม่ได้หรือได้ก็จะเป็นผลซึ่งเปรียบเทียบในการวิจัยเรียกว่าตัวแปรตามซึ่งเป็นผลของตัวแปรอิสระที่สนใจศึกษา

คุณสมบัติของตัวแปรที่ใช้เปรียบเทียบ

1. ตัวแปรอิสระตัวแปรอิสระ จะแบ่งเป็นระดับหรือกลุ่มสำหรับใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบก่อนจะใช้สถิติวิเคราะห์นักวิจัยจะต้องจัดกระทำให้มีคุณสมบัติให้เหมาะสมก่อนนั่นคือการจัดกระทำเป็นกลุ่มซึ่งบางส่วนของต้องกระทำในตอนจดนับหรือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจดนับเป็นกลุ่มหรือเป็นประเภทมาก่อน เช่น เพศคนมาเป็นชายกับหญิงอาชีพก็จดนับมาเป็นประเภทอาชีพต่าง ๆ ตามที่สนใจนักเรียนก็อาจจะจดนับมาเป็นนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมเป็นต้นหรืออาจจะจัดเป็นกลุ่มเปรียบเทียบภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้วซึ่งมักจะได้แก่ข้อมูลที่วัดในระดับช่วงและอัตราส่วนเช่นอายุน้ำหนักส่วนสูงคะแนนความรู้คะแนนความเชื่อ เป็นต้นซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีซึ่งตรงตัวมาฉะนั้นตัวแปรอิสระที่จะใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบจะต้องมีระดับการวัดเป็นกลุ่ม

หรือประเภทหากวัดด้วยระดับช่วงและอัตราส่วนจะต้องแบ่งเป็นกลุ่มก่อนการจัดกระทำตัวแปรอิสระให้เป็นกลุ่มมีหลักการที่สำคัญดังนี้

1.1 กลุ่มเปรียบเทียบต้องมีลักษณะแตกต่างกันมากที่สุด เนื่องจากกลุ่มเปรียบเทียบเป็นของตัวแปรอิสระซึ่งจะมีผลต่อตัวแปรตามที่เป็นสิ่งเปรียบเทียบถ้าหากระดับหรือกลุ่มของตัวแปรอิสระที่จัดเป็นกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันมาก ๆ จะให้ผลต่อตัวแปรตามแตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น การเปรียบเทียบผลการสอนสองวิธีวิธีที่หนึ่งสอนแบบบรรยายให้ฟังอย่างเดียวส่วนวิธีที่สองสอนแบบให้ฝึกปฏิบัติและค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือตำราเองวิธีการสอนทั้งสองวิธีนี้แตกต่างกันอย่างมากซึ่งก็จะให้ผลต่อผลการสอนแตกต่างกันอย่างมากด้วยแต่ถ้าใช้วิธีการสอนคล้ายคลึงกันเช่นสอนแบบบรรยายและฉายแผ่นใสประกอบกับสอนแบบบรรยายและฉายสไลด์ประกอบผลการสอนที่ได้จะแตกต่างกันไม่ชัดเจนนักหรือการแบ่งอาชีพของกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นข้าราชการพนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงาน บริษัท ลักษณะการประกอบอาชีพไม่ค่อยแตกต่างกันนักแต่ถ้าแบ่งเป็นข้าราชการค้าขาย รับจ้างรายวันและเกษตรกรลักษณะการประกอบอาชีพจะแตกต่างกันมากกว่าเมื่อใช้อาชีพเป็นตัวแปรอิสระแต่ละกลุ่มอาชีพก็จะให้ผลต่อตัวแปรตามแตกต่างกันอย่างมากด้วยผลการเปรียบเทียบก็จะพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเกิดขึ้น

1.2 กลุ่มเปรียบเทียบต้องแยกกันเด็ดขาด แต่ละกลุ่มที่แบ่งจะทับหรือซ้อนกันในส่วนไม่ได้เพราะจะทำให้เกิดปัญหาในการจัดสมาชิกเข้ากลุ่มเช่นแบ่งกลุ่มอายุเป็น 15-20 ปี, 20-25 ปี, 25-30 ปีคนที่มีอายุ 20 และ 25 ปี ไม่รู้ว่าจะจัดไว้ในกลุ่มไหนจะอยู่รวมกับกลุ่มที่มากกว่าหรือน้อยกว่าก็ได้หรือการแบ่งอาชีพแบ่งเป็นอาชีพรับจ้างกับค้าขายจะเห็นว่าคนที่เป็นพนักงานขายของตามบริษัทจะจัดไว้เป็นประเภทรับจ้างหรือค้าขายฉะนั้นเมื่อส่งคำถามไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบบางคนที่เป็นพนักงานบริษัทอาจจะตอบว่าเป็นอาชีพรับจ้างก็ได้เมื่อแบ่งกลุ่มทับซ้ำซ้อนกันแต่ละกลุ่มของตัวแปรอิสระก็จะให้ผลต่อตัวแปรตามแตกต่างกันไม่มากเช่นเดียวกับกรณีแรกดังกล่าวแล้ว

1.3 กลุ่มเปรียบเทียบต้องมีจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่มพอ ๆ กัน ในหลักการทั่วไปกลุ่มที่ใช้เปรียบเทียบกันไม่ว่าจะแบ่งเพื่อเปรียบเทียบอะไรก็ตามจะต้องแบ่งให้มีจำนวนเท่ากันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุดเช่นการแข่งขันชกเยื่อทั้งสองฝ่ายจะต้องมีจำนวนคนเท่ากันการแข่งขันชกมวยนักมวยทั้งสองฝ่ายจะต้องมีน้ำหนักอยู่ในพิภัดหรือรุ่นเดียวกันการแพ้ชนะกันจึงจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เข้าแข่งขันการเปรียบเทียบทางสถิติก็เช่นเดียวกันถ้าจำนวนสมาชิกหรือกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มที่ใช้เปรียบเทียบมีจำนวนเท่ากันหรือใกล้เคียงกันความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะเป็นผลของความแตกต่างของลักษณะกลุ่ม ถ้าจำนวนแตกต่างกันมาก ความแตกต่างอาจเป็นผลจากมีจำนวนแตกต่างกันมากก็ได้

1.4 การแบ่งกลุ่มต้องมีทฤษฎีหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องรองรับ เนื่องจากผลการวิจัยที่ได้จากการเปรียบเทียบเมื่อได้ข้อสรุปแล้วจะต้องมีการยืนยันผลด้วยการเปรียบเทียบกับทฤษฎีหรือผลงานการวิจัยของผู้อื่นเพื่อให้ผลการเปรียบเทียบน่าเชื่อถือได้มากขึ้นถ้าแบ่งกลุ่มโดยไม่มีทฤษฎีหรือ

งานวิจัยในอดีตสนับสนุนการสรุปผลในตอนสุดท้ายของการทำวิจัยจะทำได้ลำบากและอาจไม่เป็นที่ยอมรับได้ เช่น อายุถ้าแบ่งเป็นกลุ่มละ 5 ปีต้องเริ่มจาก 0-4, 5-9, 10-14 เป็นต้น

1.5 แต่ละกลุ่มต้องมีสมาชิกมากเพียงพอเพื่อการเปรียบเทียบ สถิติที่ใช้กับการเปรียบเทียบมักจะกำหนดจำนวนสมาชิกหรือตัวอย่างในแต่ละกลุ่มไว้ว่า ถ้าจะให้ผลดีจะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าเท่าไร เช่น ถ้าต้องการเปรียบเทียบด้วย t-test ก็ต้องไม่น้อยกว่า 5 นอกจากนี้ถ้ามีจำนวนน้อยก็อาจจะเป็นตัวแทนของประชากรทำให้ไม่สามารถสรุปอ้างอิงไปถึงประชากรได้อย่างสมบูรณ์

1.6 การแบ่งกลุ่มต้องมีจำนวนกลุ่มไม่มากหรือน้อยเกินไป เนื่องจากมีข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นถ้าแบ่งกลุ่มมาก ๆ ก็เป็นการยากที่จะทำให้กลุ่มทั้งหมดมีความแตกต่างกันมากที่สุด หรือถ้าทำได้จำนวนในแต่ละกลุ่มก็จะมีจำนวนน้อยเกินไปซึ่งก็จะมีข้อจำกัดในการเลือกใช้สถิติดังกล่าวแล้วถ้าต้องการให้มีจำนวนมากเพียงพอก็เป็นภาระที่ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยเป็นจำนวนมากด้วยถ้าเป็นไปได้ควรแบ่งจำนวนกลุ่มให้อยู่ระหว่าง 2-5 กลุ่มจะพอเหมาะที่สุด

2. ตัวแปรตาม การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรตามจะต้องวัดในระดับช่วงหรืออัตราส่วนมีลักษณะเป็นข้อมูลต่อเนื่องเก็บตัวอย่างด้วยการสุ่มและมีการแจกแจงเป็นแบบโค้งปกติ (Normal Distribution) ส่วนมากต้องมีความแปรปรวนของประชากรเท่ากันเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวัดในแต่ละคนแล้วจึงนำมาหาค่าเฉลี่ยแต่ถ้าข้อมูลของตัวแปรตามไม่มีการแจกแจงเป็นแบบโค้งปกติควรใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่หรือใช้การเปรียบเทียบด้วยนอนพาราเมตริก

ผลของการเปรียบเทียบ

ในการเปรียบเทียบกัน ผลที่ได้รับจะมีข้อสรุปว่า

1. กลุ่มเปรียบเทียบกันนั้นมีสิ่งเปรียบเทียบแตกต่างกัน โดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีค่าหรือปริมาณมากกว่า
2. กลุ่มเปรียบเทียบกันนั้นมีสิ่งเปรียบเทียบไม่แตกต่างกันคือเหมือนกันหรือเท่ากัน
3. กลุ่มเปรียบเทียบกันนั้นมีสิ่งเปรียบเทียบต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไรก็ตามต่างกันต่างกันแบบต่างกันคือกลุ่มหนึ่งมากอีกกลุ่มหนึ่งน้อยหรือว่าต่างกันแบบเหมือนกันคือกลุ่มหนึ่งมากอีกกลุ่มหนึ่งก็มากแต่มากกว่ากันเท่านั้น
4. สรุปไม่ได้ว่ากลุ่มเปรียบเทียบนั้นมีสิ่งเปรียบเทียบแตกต่างกันหรือไม่

จากหลักการดังกล่าวนี้ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มเปรียบเทียบนักวิจัยจะต้องพยายามสรุปผลการเปรียบเทียบหรือผลการวิจัยที่ได้ให้ชัดเจนว่าค่าเฉลี่ยที่นำมาเปรียบเทียบกันนั้นแตกต่างกันหรือไม่ถ้าแตกต่างกันจะต้องบอกต่อไปด้วยว่ากลุ่มใดมีค่าเฉลี่ยมากกว่ากันแต่ถ้าพบว่าผลการเปรียบเทียบไม่แตกต่างกันอาจจะสรุปว่าไม่แตกต่างกันหรืออาจจะบอกว่าจากข้อมูลที่ได้มายังไม่อาจสรุปได้ว่าค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มเปรียบเทียบแตกต่างกันก็ได้

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวจะแยกความแปรปรวนเป็น 3 แหล่ง ดังนี้

1. ความแปรปรวนรวม (MST) เป็นความแปรปรวนที่คำนวณจากข้อมูลทุกกลุ่มรวมกันในการคำนวณจะหาค่าเฉลี่ยรวม (\bar{X}) ก่อนแล้วจึงนำค่าเฉลี่ยรวมไปลบกับข้อมูลแต่ละตัวได้ผลลบให้ยกกำลังสองแล้วจึงนำผลลบทั้งหมดรวมกันจะได้ผลรวมของผลต่างกำลังสองรวม

2. ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (MSB) เป็นความแปรปรวนหรือความแตกต่างระหว่างกลุ่มของตัวแปรอิสระการคำนวณทำได้เช่นเดียวกับความแปรปรวนรวมคือหาผลรวมของผลต่างกำลังสองระหว่างกลุ่มก่อนแล้วจึงหารด้วยชั้นความเป็นอิสระซึ่งชั้นความเป็นอิสระของความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (df) จะเท่ากับจำนวนกลุ่มลบด้วยหนึ่ง ($k-1$) เมื่อ k จำนวนกลุ่มผลรวมของผลต่างกำลังสองระหว่างกลุ่มจะเป็นผลรวมของผลต่างกำลังสองระหว่างค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่มกับค่าเฉลี่ยรวมและคูณด้วยขนาดตัวอย่างของกลุ่มนั้น

3. ความแปรปรวนภายในกลุ่ม (MSW) เป็นผลรวมของความแปรปรวนในแต่ละกลุ่มรวมกันซึ่งคำนวณหาได้ในทำนองเดียวกันคือต้องหาผลรวมของผลต่างกำลังสองภายในกลุ่ม (SSW) แล้วจึงหารด้วยชั้นความเป็นอิสระซึ่งในความเป็นอิสระของความแปรปรวนภายในกลุ่มจะเท่ากับชั้นความเป็นอิสระของแต่ละกลุ่มรวมกัน $((n, 1) + (n, 1) - (n, 1) + (n-1) = (n-k))$ หรือเท่ากับชั้นความเป็นอิสระของความแปรปรวนรวมลบกับชั้นความเป็นอิสระของความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ($df-df$) ผลรวมของผลต่างกำลังสองภายในกลุ่ม

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บรรเจิด สอพิมาย (2556) ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมายจังหวัดนครราชสีมา 41 การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ประชากรที่ใช้ศึกษาจำนวน 10,704 คน กลุ่ม ตัวอย่างของประชากรจำนวน 392 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ผลการศึกษาพบว่าระดับ การมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหาการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านวางแผนดำเนินงานการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการลงทุนและ ปฏิบัติงานการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสุดท้ายด้านการติดตามและ ประเมินผลการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อจำแนกตามเพศความคิดเห็นการมีส่วนร่วมเพศหญิงและเพศชาย ไม่แตกต่าง

นุสรุ พันธ์รักษ์ (2555) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น:กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลคลองจุกกระเฉง อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลคลองจุกกระเฉง อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา 2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลคลองจุกกระเฉง อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในตำบลคลองจุกกระเฉง อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 351 คน ผลการศึกษาพบว่า 1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 26-35 ปี มีอาชีพเป็นเกษตรกร สถานภาพสมรส มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. และมีรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ 5,000-10,000 บาท 2. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง 3. ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง มีระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นใน ภาพรวมเป็นไปตามสมมติฐาน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวม ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ด้านวางแผนพัฒนา และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านติดตามตรวจสอบ ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน พบว่าระดับการศึกษาต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่นใน ภาพรวมเป็นไปตามสมมติฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของประชาชนพอสมควร ซึ่งสามารถส่งเสริม หรือพัฒนาให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในระดับมาก หรือมากที่สุดได้

จริญญา จันทร์ทรง (2555) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ การพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อหา แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 346 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าโดยภาพรวมประชาชน มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ โดยในด้านการมีส่วนร่วมการร่วม รับผลประโยชน์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้สึกภูมิใจเมื่อโครงการต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์กับ คนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือได้มีส่วนร่วม ในการคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่จะพัฒนาท้องถิ่น ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมกับคณะกรรมการชุมชนคัดเลือกตัวแทนขึ้นมาเป็นผู้นำในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมี

ส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนหรือแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาท้องถิ่น สมาชิกสภา หรือผู้บริหาร ถึงผลการดำเนินงานของกิจกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น 2. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล หนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง และมีความสม่ำเสมอ เช่น ประกาศข่าวทางวิทยุกระจายเสียง ควรจัดให้มีการประชาพิจารณ์ในท้องถิ่นก่อนจะมีการตัดสินใจ วางแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็น และตัดสินใจในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ควรให้การสนับสนุนประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการ อบรมกลุ่มอาชีพ โครงการ องค์การบริหารส่วนตำบลเคลื่อนที่ โครงการเมืองน่าอยู่ โครงการ เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา โครงการเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน การรวมกลุ่มทำกิจกรรมโดยมีการ ระดมทรัพยากร ได้แก่ เงิน คน ทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุ อุปกรณ์ ที่อยู่ในหมู่บ้านเพื่อดำเนินการ รวมกลุ่ม ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ควรส่งเสริม ให้ประชาชนได้ตระหนักและเข้ามามีส่วน ร่วมในการบริหารจัดการขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเพื่อรักษาผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของ ท้องถิ่นตน ควรส่งเสริมให้ความรู้ด้านสิทธิ ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับในการพัฒนาต่าง ๆ ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ การพัฒนาโครงการในตำบลเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์ใน โครงการพัฒนา และด้าน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การติดตามประเมินผลการทำงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานในโครงการหรือกิจกรรมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับฟังการ แลกผลผลการดำเนินงาน และให้ข้อเสนอในโครงการเคลื่อนที่ประเภทต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาใน ท้องถิ่น และควรส่งเสริมให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในทุกโครงการ

ชัยฤทธิ์ เบญญาภาจ (2554) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาท้องถิ่นพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมและราย ด้านแตกต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาตำบลบางตาอา อำเภอหนองจิก จังหวัด ปัตตานี" มี ระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาตำบลโดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้านตามลำดับดังนี้ 1)ด้านการรับรู้ข่าวสาร 2) ด้านการประมวลปัญหาและความ ต้องการของตำบล 4) ด้านการเสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนาต่อ องค์การบริหารส่วนตำบล 4) การ ติดตามและประเมินผล 5) ด้านการให้และรับประโยชน์จากโครงการปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม การเป็น ประชาคมตามแนวทางของทางราชการ และการมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตำบล ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน ชุมชน

ประภาพร เปารีบุตร (2555) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี" พบว่า การมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นการรับรู้ ข่าวสารการปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การร่วมในการตัดสินใจ และการใช้กลไกทางกฎหมาย ซึ่งทุกด้านมีส่วนร่วมพัฒนาประชาคมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า เพศ ต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมต่างกัน อายุต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็น รายคู่พบว่า ไม่พบรายคู่ที่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านการรับรู้ข่าวสารสถานภาพต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านการประชุมรับฟังความคิดเห็นการใช้กลไกทางกฎหมาย อาชีพต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านการตัดสินใจ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และการเป็นผู้นำหรือสมาชิกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในทุกด้าน

รัฐพงศ์ บุญญานวัตร (2554) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาชุมชนของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน 44 ชุมชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานครโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการ รวบรวมข้อมูล จำนวน 400 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลได้ จำนวน 388 คน คิดเป็นร้อยละ 97 การศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วม การดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ พบว่าประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน อายุพบว่าประชาชนมีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่าด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผลไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าประชาชนมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชนโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ เป็นรายด้านพบว่าด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน และด้าน การมีส่วนร่วมการติดตามประเมินไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอาชีพ พบว่าประชาชนที่มีอาชีพ แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่าด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วม การดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผลมีความ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามรายได้ พบว่าประชาชนมีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนพบว่าประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ อาชีพ

วชิรารวรรณ นิลเกตุ (2554) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคายจังหวัด หนองคาย กลุ่มตัวอย่าง 373 คน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับปานกลาง โดยแยกเป็นรายด้าน ระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ด้านการวางแผนและการตัดสินใจ ระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินการ และในระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์และด้านการ ประเมินผล ส่วนการจำแนกตาม เพศ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยรวม ในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยรวมรายด้านแตกต่างกัน ซึ่งโอกาสนี้ สามารถใช้เป็นประโยชน์ และหาแนวทางให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านเตื่อมากยิ่งขึ้นไป

สาวิตรี ทองยิ้ม (2554) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตำบลหนองประดู่ อำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี" พบว่า หมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านอยู่ในระดับแตกต่างกัน ในขณะที่เมื่อจำแนกเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านค้นหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผน ด้านการติดตามและประเมินผลและด้านการดำเนินงาน เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ อาชีพ และสถานภาพการสมรส ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกัน

สุภชัย ตรีทศ (2554) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนต่อการวางแผนพัฒนา เทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี" พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรีอยู่ในระดับแตกต่างกัน โดยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และรายได้ เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ยกเว้นปัจจัย ด้านอาชีพ ซึ่งจากการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า อาชีพมีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลและคณะกรรมการชุมชน มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรีอยู่ในระดับน้อย โดยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เป็น ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรี

กาญจนา บุญยัง (2552) และคณะ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า เศรษฐกิจ พอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด โดย ความพอเพียงจะต้อง ประกอบด้วย ๓ ลักษณะ คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล และการมี ภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมพร้อมที่ จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน เงื่อนไข ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ให้อยู่ใน ความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้ง ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผนวกกับคุณธรรม (จิตใจมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต และเพียร อดทน ปัญญา) เพื่อนำไปสู่ แนวทางการปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับคือ การพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ ความรู้/เทคโนโลยี

พัชรี กุณชิตทอง (2553) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนา ชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของ ประชาชนใน การพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิง สำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชะอำ จำนวน 395 คน ผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการรับรู้ข่าวสารการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ด้านการร่วมกำหนดนโยบายแผนงาน การพัฒนาท้องถิ่น ด้านการร่วม ปฏิบัติตามแผนและกิจกรรม พัฒนาท้องถิ่น ด้านการร่วมติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

อารดา พุ่มหิรัญ (2551) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชุมชนอิสลามคลองกุ่มและชุมชนสมหวัง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอิสลามคลองกุ่มและชุมชนสมหวัง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนจากกลุ่มอิสลามคลองกุ่ม จำนวน 250 คน และชุมชน สมหวังจำนวน 250 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามแต่บังเอิญ (Accidental sampling) เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย คือแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบค่า t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนอิสลามคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วม ในการ พัฒนาชุมชนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการรับประโยชน์จากการพัฒนา ด้านการประเมินผลการดำเนินงานและด้านการ ดำเนินงาน ส่วน ประชาชนในชุมชนสมหวัง คลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมใน การพัฒนาชุมชนโดย ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก กลาง เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านการ ประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการรับประโยชน์จากการพัฒนา และ ด้านการตัดสินใจ

อัศววิทย์ เดชารัตน์ชาติ (2550) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัย ในครั้งนี้ มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วน ตำบลในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือสมาชิกสภาองค์การบริหาร

ส่วนตำบลในอำเภอสำโรง จำนวน 216 คน พบว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสำโรง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการ ติดตามประเมินผล เรียงตามลำดับ

จารุณี พันธุ์เสียม (2550) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจ จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับ การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจในการพัฒนาชุมชน เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่มีผลต่อการเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตร่วมใจ ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย= 2.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีระดับการมีส่วนร่วม ร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับสูง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า เนื่องจากการทำงานพัฒนาชุมชนผู้ที่ทำงานด้านนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละและอดทนอย่างสูง เนื่องจากส่วน ใหญ่เป็นการทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน แต่ในสภาพความเป็นจริงของสังคมทุกวันนี้ การดำรงชีพ ต้องใช้เงินเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งอาหาร ของใช้จำเป็นต่าง ๆ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างในชุมชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายรับจ้าง และสมรสแล้วนั้นก็เป็นผู้ที่มีเวลาค่อนข้างจำกัด ทำให้การสละเวลาทำงานเพื่อชุมชนกลายเป็นปัญหาที่สำคัญเพิ่มขึ้นรวมทั้งการขาดงบประมาณ สนับสนุน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนการไม่มีกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่ของประชาชนที่เข้าร่วมพัฒนาชุมชน ขาดความสนใจจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนแผนการกระจายอำนาจ อย่างจริงจังจึงทำให้การพัฒนาชุมชนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นหากต้องการให้มีการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนเพิ่มสูงขึ้น จำเป็นต้องช่วยกันเร่งรัดแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง และเร่งด่วนเพื่อจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น